

Lèxic popular regional
i diccionari normatiu

O. Introducció

La gènesi del present treball neix de la lectura sovintejada dels articles *Sinonímia i diatopisme* (COLON 1981: 45-61) i *Atlas lingüístics y diccionarios* (ALVAR 1991: 49-115) (cfr. també VENY 1991) que m'han fet reflexionar sobre el fet de l'admissió o no del lèxic popular en els diccionaris, i en el nostre cas, en el diccionari normatiu (DN), prenent com a tal el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Enciclopèdia.

Molt sovint llegim els autors antics i ensopeguem amb mots - per no parlar d'expressions o locucions - no registrats pels nostres diccionaris normatius, però manta vegada trobem, o més ben dit, sentim en el llenguatge parlat mots i locucions que són vius en un extens territori de la nostra llengua i que tampoc no figuren al DN només pel fet que cap autor no els hagi «elevats» al rang de normatius, bé perquè no són els propis del seu parlar geogràfic, bé per manca d'autors d'aquelles contrades on els hem sentits ben vius.

Faré ací la felïç distinció, extreta de COLON 1981: 45, entre dimensió dialectal i dimensió diatòpica, la primera aplicada a la varietat entre parlars i la segona aplicada a la varietat geogràfica i que es troba a l'interior de la «norma». Per tal d'admetre la pertinença a la norma literària d'un mot o d'una expressió, sovint hi juguen molts factors, i entre ells hi ha l'extensió territorial, factor important a l'hora de la creació de la llengua catalana comuna moderna de finals de segle, que no sempre ha jugat un paper anivellador entre el bloc occidental i oriental de les nostres varietats geogràfiques, i massa sovint ha recolzat sobre el parlar barceloní (QUINTANA 1979: 465-469; GIMENO BETÍ 1986: 619-620). No és aquest el lloc més

idoni ni tampoc és la meua intenció d'entrar en el complex problema de la normalització d'una llengua, i en concret de la nostra en els distints espais geogràfics on és parlada, però sí que caldria alertar sobre el fenomen de la distanciació entre llengua parlada i llengua escrita (cfr. HAENSCH 1976: 256-274), sobretot des del punt de vista del lèxic en l'àmbit de la dimensió diatòpica. El lèxic popular de la llengua és un ric cabdal que moltes vegades ens sorprèn d'una manera positiva; allà on la normativa no hi arriba - en el cas d'alguna matisació lèxica, posem per cas - hi hauria d'entrar la creació lèxica popular. Hi ha territoris de la llengua que no estan gaire ben representats en el lèxic normatiu, i és per això que vull posar a l'abast dels curadors de la llengua normativa - no sé si dir-ne estàndard, malgrat que l'expressió és la més corrent entre els sociolingüistes i codificadors actuals - un grapat de lexemes d'una zona de la llengua que és molt atractiu: el Migdia de Catalunya i el nord del País Valencià, on es parla el tortosí, dialecte del català occidental (cfr. GIMENO BETÍ 1982; 1986; 1989; 1991b).

Si, tal com diu Germà Colon, «la qüestió del diatopisme concerneix no solament el català sinó un idioma quiscvulla» (COLON 1981: 46), serà lícit, doncs, i penso que també escaient exemplificar-ho amb uns quants casos de la zona esmentada.

1. La tria del lèxic normatiu

És difícil d'esclarir quan un lexema forma part de la norma o quan és encara clarament dialectal. Tanmateix els factors que hi entren en joc són principalment, entre d'altres, l'autoritat dels escriptors, criteri que en català modern, probablement per influència de la llengua espanyola i d'altres, té una gran preponderància; l'extensió territorial, amb no tanta força com l'anterior, i a més aplicat d'una manera irregular. Aquest criteri, ja exposat a la introducció, caldria tenir-lo més en compte a l'hora d'eleva a rang de normatiu un mot o una expressió lèxica, amb una matisació que jo voldria remarcar

ací: es tracta de l'extensió territorial entre les dues regions geogràfiques més significatives del català, com són ara Catalunya i el País Valencià (cfr. VENY 1991: 202).

D'altra banda, la tria del lèxic normatiu del català comú modern és un problema lingüístic, no resolt definitivament per ara, des de l'aparició del *Diccionari General de la Llengua Catalana* de Pompeu Fabra, ara fa cinquanta anys. Només cal donar una ullada als continuats retrets que si li han fet des dels diferents angles d'enfocament. Ara no parlo dels ja arxisabuts problemes que provoca al País Valencià - sobretot a la ciutat de València - i a les Illes Balears - sobretot a la ciutat de Mallorca -, sinó fins i tot a les comarques del Migdia de Catalunya - sobretot a les comarques del Baix Ebre i Montsià - i que probablement també provoca a les del nord del País Valencià, etc. Si tant Fabra com diversos lingüistes actuals han deixat clar que la llengua la fa el poble (cfr. BRUGUERA 1984; VERDAGUER 1984; POLANCO 1984; BIBILONI & CORBERA 1984; CASANOVA 1990), llavors cal acostar una mica més el lèxic popular a la norma, no en forma d'allau sense barres, sinó amb una certa benvolença no exempta de problemàtica.

1.1. El lèxic occidental

El primer inconvenient a l'hora d'abordar aquest concepte és la dificultat amb què hom topa d'entrada, perquè no és gens clara la línia que separa el lèxic occidental de l'oriental, ni en l'actualitat ni tampoc durant l'Edat Mitjana (cfr. COLON 1976: 153 i 159-160).

Un fet constatable que sembla bastant admès és que el lèxic occidental - per dir-ho d'una manera fàcil - no es troba ben representat al diccionari normatiu. Probablement per la manca d'escriptors moderns d'aquelles contrades, sobretot en els primers moments de la Renaixença i també perquè gairebé tots els grans escriptors dels corrents innovadors de cada època hagin estat orientals, o probablement per raons que podríem anomenar de fals purisme, el cert és que els autors occidentals

han usat, moltes vegades i sobretot al Principat, lèxic pertanyent al català central, amb la qual cosa han barrat el pas al diccionari normatiu de mots i expressions típicament occidentals. Bé és cert també que durant els primers cinquanta anys d'aquest segle, els escriptors occidentals d'origen valencià i tortosí han usat únicament la seva norma lèxica, però el problema és diferent: les obres no han assolit el prestigi que mereixien - llevat d'algunes excepcions - per tal com eren majoritàriament obres que podríem classificar com a costumistes, i per tant massa localistes.

I ara ens trobem davant un veritable dilema: si acceptem ampliar la introducció de lèxic occidental al diccionari normatiu, no podrem basar-nos en el criteri de la *auctoritas* - sobretot en l'àrea que ací tractem -, aleshores només ens queda el camí del criteri de l'extensió territorial, probablement més difícil d'esclarir.

2. La incorporació de nous lexemes

Amb la finalitat d'exemplificar uns quants casos del que he exposat fins ara, em basaré en la recerca dialectal de la zona esmentada més amunt i que jo considero extensa i lingüísticament interessant. Es tracta de les comarques de Terra Alta (TA), Ribera d'Ebre (RE), Baix Ebre (BE), Montsià (M), Baix Maestrat (BM), Tinença de Benifassà (TB), Matarranya (Ma), Ports de Morella (PM) i Alt Maestrat (AM). Els criteris que segueixo per a decidir quin lexema és l'adequat perquè sigui admès com a normatiu són els següents:

- a) àrea majoritària;
- b) expressió viva;
- c) conforme al geni de la llengua;
- d) d'ús social no restringit.

2.1. Dimensió dialectal: mots no registrats

Fins ara, la incorporació de nous lexemes al DN s'ha fet partint de les formes de les regions de més pes específic, tant econòmic-cultural com geogràfic dins el territori de la llengua - realment de les tres grans regions geogràfiques de la llengua: País Valencià, Illes Balears i Catalunya -, però jo no sé si en realitat d'altres zones geogràfiques han gaudit d'un tracte semblant (cfr. ALVAR 1991: 51; VENY 1991: 199). El que pretenc ara és mostrar que les zones dialectals no sempre són coincidents amb les administratives. Això, que és un lloc comú compartit per tots els lingüistes encara aplicable ara i ací, sembla que es té molt poc en compte a l'hora de la incorporació de nous elements lèxics al DN, així com també de les noves accepcions semàntiques a mots ja incorporats. No voldria, per una altra banda, que se m'interpretés com a un fet fútil la pretensió d'incorporar al DN nous lexemes o noves accepcions. Em sembla que no es tracta «d'eixamplar el cabal amb la inclusió indiscriminada de dialectalismes» (COLON 1981: 61), crec, però, que encara hi ha una gran munió de vocables vius i en ús que valdria la pena d'incorporar-los a la norma literària de l'idioma (cfr. VENY 1991: 197-205).

Passaré ara tot seguit a analitzar uns quants casos - triats a l'atzar - de mots no registrats pertanyents a l'espai geogràfic en qüestió. M'aturaré en primer lloc en el lexema *barba-roig*, nom de l'ocell de l'espècie «*Erithacus rubecula*», i que el DN registra sota les formes *pit-roig* i *rupit*. La primera forma només ha estat registrada a dues localitats del BM i a dues més del Ma. En canvi, *barba-roig* és la forma que ateny totes les comarques d'aquella zona geogràfica, llevat del Ma (cfr. GIMENO BETÍ 1991a: 589-614). El DCVB (II: 288) la recull també, a més de la zona esmentada suara, al Camp de Tarragona i Alacant, però sense documentació literària. És mot modern per tal com no és registrat pel DAG. Lexema que pertany al grup de lèxic de creació popular. L'ús del mot és viu, conforme al geni de la llengua i socialment emprat per totes les generacions d'una manera unívoca. El fet que el

francès designi el nom de l'ocell sota la forma *rougegorge* «gorja-roja» o «gola-roja» i no de l'ètim llatí PECTU RUBEU com ho fan l'espanyol (*petirojo* o *pitirojo*) i l'italià (*pettirosso*), o que l'alemany, per posar un cas d'una llengua no romànica, ho faci sota la forma (*das*) *Rotkehlchen* («collet roig» o «goleta roja») ens mostra que la creació lèxica, en totes les llengües, és un factor a tenir en compte. El cas del portuguès *barbirruivo* «barba-roig» és un cas de convergència lingüística amb la llengua catalana, o més ben dit, de coincidència en la creació lingüística popular.

Un altre mot que voldria tractar és *blavura* «sangtraït». Probablement deriva de *blau* (registrat al DN amb aquell valor semàntic), i que ha donat l'adjectiu *ablaürat*, mot valencià general que té el sentit de «fer blaüres», «fer blavures», «fer blaus». El mot *blau* té, entre d'altres accepcions registrades pel DCVB, el significat de «taca blavosa produïda per l'extravassació de la sang en el teixit areolar, de resultes d'una contusió», i així és registrat a les comarques del Pallars, la Ribagorça i províncies administratives de Girona, Barcelona i Tarragona. La forma *blavura* del valencià antic, i que és també mallorquina i menorquina, ha donat en valencià més modern la forma *blaüra*, d'on prové el verb *ablaürar*.

Sobre el mot *blavura* tenim la següent documentació:

Si a servu o catiu serà feyta injúria, ço és a saber, qui li sacudirà sanc o li trencarà os, o li farà nafra o blavura. (*Cosums de Tortosa*: 371);

[...] no veig en vostra persona sinó nafres e blavures. (ISABEL DE VILLENA: *Vita Christi*).

Com lavarets de la cara o d'altra nafra part blavura que.s fa per colp o sanch mesclada. (*Flos medic.* 166v^o).

És mot, per tant, registrat als nostres repertoris lexicogràfics com ara DAG, DCVB i DECAT. També es troba documentat al *Thesaurus Puerilis* d'Onofre Pou: «Los verdancs: vibex, les blavures: livor; lo color blau o morat dels açots»,

178 (DECAT I: 836). D'entre els valencians cal destacar-ne el de Carles Ros i el de M. J. Sanelo. Al segle XX és registrat per García Girona:

blavura o blauura. Platxa de color blau que's fa en la carn de la persona per colp de pedra, d'assot, o per topetó en cosa dura. (GARCÍA GIRONA 1922: 79).

En la nostra zona d'interès és propi del BM, TB, Ma i AM, i sinònim de *blau*, anotat aquest darrer a TA, BE, M, BM i TB.

Sembla estrany, doncs, que el mot no figuri al DN, ja que és documentat en els clàssics, i, a partir del XVI, en els repertoris lexicogràfics.

Per a cloure aquest apartat, analitzaré el mot *eixem* «forc». És documentat al *Llibre d'animals de caçar*, obra manuscrita de la Biblioteca de la Universitat de València, pàg. 38, primera meitat del segle XVI:

E més li tingats un troç de fust tan alt com un exem perquè no plegue la coha a terra. (cfr. *DECAT* III: 250).

D'etimologia incerta, sembla que ha de provenir del llatí *semis* «mig», que en castellà antic donà *xeme*, modern *jeme* (cfr. DCVB IV: 663; DECAT III: 250; REW: 7811). El DCVB (IV: 663) hi suposa una influència àrabica per la [j] del mot valencià i per la [ʃ] i [x] del castellà, antic i modern respectivament. Registrat per O. POU (1580: 51):

Lycas, Dicas, és 2 palms y mig. 10 dits, és també la distància entre lo dit gros y segon estesos, que.s diu en València, xem, en Catalunya forc

i pels nostres repertoris lexicogràfics, llevat del DAG, com ara DCVB i DECAT, així com també pels valencians Carles ROS (1764: 88), M. J. SANELO (1964: 70r2, 142r1), GARCÍA GIRONA (1922: 258), ultra els anotats per DECAT (III: 250). L'anoto a BM, P, i AM. El DCVB el registra a Calasseit i en

valencià. Per l'extensa àrea geogràfica que ocupa i també per la seva antiguitat i ús, sembla que hauria de figurar al DN.

Segons Joan VENY (1991: 200), la *tradicionalitat*, o documentació del mot en la llengua antiga, és també un criteri que Fabra tingué en compte per a incorporar un mot dialectal en el seu diccionari (DGLC). Des d'aquest punt de vista ell aconsella de fer-hi addicions tals com *romer*, *grifó*, *faldeta*, *maco*, *plapa*, etc... En aquest sentit jo voldria proposar també la incorporació, a tall d'exemple, de *faldetes*.

La documentació del mot:

La princesa [...] venia de la torre del tresor en camisa e ab faldetes de domàs blanch [...] e feya-u per la gran calor que fehia (*Tirant lo Blanc*, DAG IV: 12).

Unes faldetes guarnides de treps... Unes faldetes planes (TARIFA ORISTANY 1597, DAG IV: 12).

Item unes faldetes burelles (*Inventari de Vic*, 1503, DAG IV: 12).

De caritat eren vostres faldetes (*Trobes en llaor de la Verge Maria*, DAG IV: 12).

Documentat al DAG, DCVB, DECAT, SANELO (1964: E 76v, b), ESCRIG (1851: 413), GARCÍA GIRONA (1922: 315-316), RECASENS (1985: 199). Carles Ros, però, no el registra en el seu diccionari de 1764. Abraça gairebé tots els dialectes de la llengua: balear, català nord-occidental, català oriental, tortosí, castellonenc i valencià central. Jo l'anoto a totes les comarques de la zona.

2.2. Dimensió diatòpica: noves accepcions

Tractaré en aquest apart algunes noves accepcions de mots ja registrats pel DN. En primer lloc examinaré el valor semàntic del mot *dolent* amb el sentit de «malalt». Sobre aquesta nova accepció hi ha la següent documentació:

En aquesta font s'hi troba remey a tot accident, puix en ella tot dolent sanitat cumplida cobra (*Goigs de Nostra Dona de Font Calda*, DAG III: 108).

La rayu de la erba sana [...] sie posada sobre la dent dolent o la rayu d'aquela (*Tresor de pobres*: 27, segle XIV).

Las eguas són arribadas assí molt flaques e dolentas (doc. 1506).

Valor semàntic registrat pel DAG, DCVB, DECAT, ROS (1764: 85 i 145), SANELO (1964: 67 v, a), ESCRIG (1851: 315), GARCÍA GIRONA (1922: 247), COLOMINA (1991: 170) i M. Gadea (VENY 1958/59: 137). L'àrea majoritària anotada en la nostra zona abraça les comarques de TA, BE, M, BM, TB, Ma i P - només en deixa fora les de RE i AM, en què he anotat *malalt* i *mal*, respectivament. A banda, aquesta accepció ja era registrada a Eivissa, Tortosa, Vinaròs, Castelló (DCVB), Benicarló (VENY 1958/59: 137), Ulldecona (VENY 1958/59: 137) i Vall-de-roures (VENY 1958/59: 137). Sembla, doncs, que seria desitjable que s'incorporés com a una tercera accepció al DN, ja que té un ús no restringit - fins i tot és interdialectal -, en aquesta zona representa l'àrea majoritària, és d'expressió viva i és conforme al geni de la llengua.

Pel que fa al cas del mot d'*agulla* «tendrum del turmell cavalcat», he de dir que es tracta d'un valor semàntic modern perquè no es troba registrat, pràcticament, per cap repertori lexicogràfic transcendent. És sense cap mena de dubte una creació del llenguatge popular. Només és registrat pel DCVB «feix de fibres que uneix els músculs als ossos» i és propi de Tortosa (DCVB I: 325, 26.a). L'àrea anotada per mi amplia aquesta extensió, ja que ha estat registrat a TA, RE, BE, M, BM, TB, P i a AM, és a dir a pràcticament totes les comarques que conformen la variant tortosina, llevat de Ma. Caldria que aquesta accepció s'incorporés al DN per les raons ja adduïdes més amunt: matís semàntic viu, propi del dialecte, d'extensió quasi total i per ser una creació del llenguatge, per tant, conforme al geni de la llengua.

2.3. Qüestions d'adstrat

En aquest cas, podríem referir-nos també al concepte d'interferència lingüística, però cal matisar ben bé la diferència que jo hi veig, entre els dos termes. M'estimo més parlar d'adstrat perquè aquest terme fa referència a elements lingüístics - en aquest cas lèxics - des d'un punt de vista diacrònic, altrament hauríem de parlar d'un enfocament sincrònic i sociolingüístic de la llengua, i el propòsit d'aquest article no és aqueix. A més, el concepte d'adstrat va estretament lligat - o hi pot anar - als de superstrat i de substrat per tal com tots tres suposen bilingüisme, sobretot en aquests dos darrers i no tant en el tercer - adstrat - durant algun període de la història de la llengua (cfr. VIDOS 1973: 202; ALVAR 1991: 92).

Em referiré en primer lloc a un terme que té una gran extensió geogràfica, però que potser sigui de dubtosa genuïnitat. Es tracta del mot *calcetí*. Només està documentat a ESCRIG (1851: 152), M. GADEA (VENY 1958/59: 185) i al DCVB, amb una cita de la revista mallorquina *L'Ignorancia* (1879-1885):

S'enflocan uns guants que pareixen uns calcetins (DCVB II: 845).

L'àrea que cita l'esmentat Diccionari és la dels dialectes oriental, baleàric, occidental i valencià, és a dir, gairebé tots els que conformen la llengua. Per contra no es troba registrat a ROS (1764), SANELO (s. XIX), J. PASTOR FUSTER (1827), ROSANES (1864), ESPLUGUES (S. XVIII), GALIANA (s. XVIII) i GARCIA GIRONA (1922), entre d'altres. El DECAT diu que només és usual en parlars valencians i mallorquins (DECAT II: 416). Joan Veny afirma que és:

[...] derivado de *calça*, quizá adaptación del cast. calcetín. [...] Tanto *mitjó* como *calcetí* parecen derivados recientes (de *mitja* el primero y de *calça* el segundo), explicables por corresponder a prendas de moderna aparición. *Calcetí* será un término castellano, pero es curioso que ocupe con preferencia

las zonas donde a las medias se las denomina *calces*, mientras que *mitjons* vive especialmente en aquellas en que se las llama *mitges* (VENY 1958/59: 185).

En la nostra zona ha estat anotat a TA, BE, M, BM, TB, Ma, P i AM, és a dir, a totes les comarques, llevat de RE on s'ha recollit *mitjons*. Caldria que el terme passés a formar part del lèxic normatiu de la llengua, al costat de *mitjó*, per la seva gran extensió i també per la seva enorme popularitat en l'ús, almenys en el registre estàndard oral (cfr. CASANOVA 1990: 126).

Un altre terme que no figura al DN és la variant fonètica de bagul, *baül*. Sembla ser la de documentació més antiga (1575, *Thesaurus Puerilis*, DECAT I: 548). Les cites literàries *lato sensu* són:

Dos baüls, la hu negra, y l'altre gingolat (*Inv. Bertran*, 1614; DCVB II: 387).

Un baül gran, cubert de vaqueta de moscòvia, forrat de tela ab taxas grogas, ab dos punys dorats (*Inv. Cervera*, 1789; cfr. DAG I: 214).

Un baül forrat de pell, guarnit ab taxas de ferro (*L'Auca de la Pepa*, Joan Pons, 1893; cfr. DCVB II: 387).

L'àrea descrita pel DCVB és: les Balears, Sort, València i l'Alguer. La zona geogràfica del tortosí la recull a totes les comarques. Mot documentat per SANELO (s. XIX, E 37 bis-r, 80) i ESCRIG (1851: 120), i en canvi no registrat per ROS, ESPLUGUES, GALIANA, J. P. FUSTER, ROSANES, GARCIA GIRONA. L'aranès coneix la forma *baülh* (COROMINES 1990: 328), sense la -g-. Probablement prové del francès antic *bahur* amb pronúncia aspirada de la -h-, la qual cosa fa sospitar a Coromines un ètim germànic (DECAT I: 548), que en francès modern és *bahut*. En català antic (1461) està documentada la forma *baut*. Sembla que amb això podem concloure que ens trobem davant una forma històrica de la llengua, ben documentada, anterior a *bagul* i a més estesa per més d'un dialecte

i viva. Això autoritza a demanar «carta de naturalesa» com a forma pròpia de la llengua literària, i doncs, admesa al DN.

3. Conclusió

La intenció en redactar l'article era de fer veure al codificador que encara hi ha molts lexemes - ni de bon tros he pretès exhaurir-ne els exemples - que tenen cabuda en el nostre corpus lèxic normatiu. La prova n'és l'abundant bibliografia que des de ja fa bastant de temps s'hi produeix, i cada vegada amb més força. Per una altra banda, la Secció Filològica de l'IEC fa temps que treballa en aquest mateix sentit (VENY 1991: 199). L'estudi de les varietats geogràfiques de l'idioma aporta nous enfocaments per a la validesa i el coneixement de la llengua històrica (VENY 1991: 197), i no tan sols l'estàndard. Cal que no es produeixi aquell tall de què parlava a la introducció: la cada vegada més gran separació entre llengua parlada culta i llengua escrita. Corren temps d'igualitarisme lingüístic.

Bibliografia

- ALCOVER, ANTONI / BORJA MOLL, FRANCESC DE: *Diccionari català-valencià-balear* [= DCVB], 10 volums, Palma de Mallorca: Moll, ²1975.
- ALVAR, MANUEL: «Atlas lingüísticos y diccionarios», in: *Estudios de geografía lingüística*, Madrid: Ed. Paraninfo, 1991, 49-115.
- BIBILONI, GABRIEL / CORBERA, JAUME: «La llengua normativa a les Illes Balears», in: *Problemàtica de la normativa del català*, in: *Actes de les Primeres Jornades d'estudi de la llengua normativa* [= APJELN], Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1984, 147-156.
- BRUGUERA, JORDI: «Algunes qüestions de normativa del lèxic», in: *Problemàtica de la normativa del català*, in: *Actes de les Primeres Jornades d'estudi de la llengua normativa*,

- Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1984, 37-39.
- BRUGUERA, JORDI / ILLA, ISIDOR / MARQUET, LLUÍS / TORVAS, JOSEP: *Diccionari de la Llengua Catalana* [=DN] Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1985.
- CASANOVA, EMILI: *El lèxic d'Antoni Canals*, Barcelona: Institut de Filologia Valenciana; Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1988.
- CASANOVA, EMILI: *Memòries d'un capellà del segle XVIII: Josep Esplugues, rector de Montaverner* [=ESPLUGUES], València: Edicions Alfons el Magnànim; Institució Valenciana d'Estudis i Investigació, 1989.
- CASANOVA, EMILI: «Elements per a una proposta lèxica», in: *La llengua als mitjans de comunicació: Actes de les Jornades sobre la Llengua Oral als Mitjans de Comunicació Valencians* [= AJLOMVCV], València: Institut de Filologia Valenciana, 1990, 101-147.
- COLOMINA I CASTANYER, JORDI: *El valencià de la Marina Alta*, València: Generalitat Valenciana, 1991.
- COLÓN, GERMÁN: *El léxico catalán en la Romania*, Madrid: Gredos, 1976.
- COLON, GERMÀ: *La llengua catalana en els seus textos*, dos volums, Barcelona: Curial, 1978.
- COLON, GERMÀ / SOBERANAS, AMADEU J.: *Panorama de la lexicografia catalana*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1985.
- COLON, GERMÀ: *Problemes de la llengua a València i als seus voltants*, València: Servei de Publicacions de la Universitat de València, 1987.
- COLON, GERMÀ: *El español y el catalán, juntos y en contraste*, Barcelona: Ariel, 1989.
- COLON, GERMÀ: «Sinonímia i diatopisme», in: *Randa* 11 (1981), 45-61.
- COROMINES, JOAN: *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana* [=DECAT], nou volums, Barcelona: Curial; Caixa de Pensions «La Caixa», 1980-1991.

- COROMINES, JOAN: *El parlar de la Vall d'Aran: gramàtica, diccionari i estudis lexicals sobre el gascò*, Barcelona: Curial, 1990.
- ESCRIG, JOSÉ: *Diccionario valenciano-castellano*, València 1851.
- FUSTER, JUSTO PASTOR: *Breve vocabulario valenciano-castellano sacado de varios autores*, València 1827.
- GARCIA GIRONA, JOAQUIM: *Vocabulari del Maestrat*, Castelló de la Plana: Societat Castellonenca de Cultura, 1922.
- GIMENO BETÍ, LLUÍS: *Precisions geolingüístiques sobre el tortosí*, tesi de llicenciatura, Barcelona: Universitat, 1982.
- GIMENO BETÍ, LLUÍS: «El tortosí septentrional», in: *Actes del VII^è Colloqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, Montserrat: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986, 619-632.
- GIMENO BETÍ, LLUÍS: *Estudi lingüístic del tortosí meridional*, tesi de doctorat, Barcelona: Universitat, 1989.
- GIMENO BETÍ, LLUÍS: «Ornitonímia castellanenca: notes onomasiològiques i etnogràfiques sobre el nom d'alguns ocells», in: *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura* [= BSCC] 68 (1991), 589-614 (1991a).
- GIMENO BETÍ, LLUÍS: «El tortosí: extensió i característiques dialectals», in: *A Sol Post: estudis de llengua i literatura 2* (1991), 171-192 (1991b).
- HAENSCH, GÜNTHER: «La discrepància entre la llengua escrita i la llengua parlada, un problema essencial del català d'avui i de demà», in: *Actes del II^{on} Colloqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, Montserrat: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1976, 256-274.
- MEYER-LÜBKE, WILHELM: *Romanisches Etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg: Carl Winter, ⁵1972.
- PELLICER BORRÀS, JOAN E.: *La «Rondalla de Rondalles» de Lluís Galiana: estudi lingüístic i edició* [= GALIANA], València: Institut de Filologia Valenciana; Universitat de València, 1986.
- POLANCO I ROIG, LLUÍS B.: «La normativa al País Valencià: problemàtica i perspectives», in: *Problemàtica de la norma-*

- tiva del català*, in: *Actes de les Primeres Jornades d'estudi de la llengua normativa*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1984, 107-146.
- POU, ONOFRE: *Thesaurus puerilis*, Barcelona ²1580.
- QUINTANA, ARTUR: «Balearismes i occidentalismes en la normativa barcelonina contemporània», in: *Miscel·lània Aramon i Serra I*, Barcelona: Curial; Edicions Catalanes, 1979, 465-469.
- RECASENS I VIVES, DANIEL: *Estudi lingüístic sobre la parla del Camp de Tarragona*, Montserrat; Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1985.
- ROS, CARLOS: *Diccionario Valenciano-Castellano*, València 1764.
- ROSANES, MIGUEL: *Miscelánea que comprende vocabulario valenciano-castellano*, València 1864.
- SANELO, MANUEL JOAQUÍN: *Diccionario valenciano-castellano*, edició, estudio de fuentes y lexicología por Joseph Gulsoy, Castelló de la Plana: Societat Castellonenca de Cultura, 1964.
- VENY, JOAN: «Paralelismos léxicos en los dialectos catalanes», in: *Revista de Filología Española* [= RFE] 42 (1958), 91-149; 43 (1959), 117-202.
- VENY, JOAN: «Les varietats geogràfiques i la normativa de la llengua catalana», in: *Processos de normalització lingüística: l'extensió d'ús social i la normativització*, Barcelona: Columna, 1991, 197-205.
- VERDAGUER, PERE: «El català al Rosselló i la norma», in: *Problemàtica de la normativa del català*, in: *Actes de les Primeres Jornades d'estudi de la llengua normativa*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1984, 93-105.
- VIDOS, B. E.: *Manual de Lingüística Románica*, Madrid: Aguilar, 1973.